

Govor pri posljednjem ispraćaju prof. dr. sc. Vjerana Katunarića (1949. – 2023.)

Dana 17. listopada 2023. u 75. godini života preminuo je dragi Profesor Vjeran Katunarić. Danas smo se okupili kako bismo ga ispratili i iskazali sućut njegovim najbližima u ovom trenutku.

Vjerujem da svi dijelimo isti osjećaj – svi smo danas ovdje kao duboko ožalošćena obitelj, kao akademska i sociološka zajednica koja je izgubila svojeg velikana i divnog čovjeka koji je održavao vjeru u plemenitost našeg poziva. Stojimo ovdje kao njegovi studenti i studentice, suradnici i suradnice, kolege i kolegice, duboko osobno pogođeni njegovim odlaskom. Nema sociologa i sociologinje u Hrvatskoj koji ne osjećaju ovaj gubitak. Dodatno boli nas sa Sveučilišta u Zadru, s Odjela za sociologiju koji smo imali čast raditi uz njega tijekom posljednjih godina.

Profesor Vjeran Katunarić svoj je obrazovni put započeo u Zadru pohađanjem osnovne škole i gimnazije. Nastavlja ga u Zagrebu gdje je diplomirao sociologiju 1973. godine, a u sljedećih je pet godina magistrirao i doktorirao. Nakon započinjanja radnog odnosa na Odjelu za migracije Instituta za geografiju Sveučilišta u Zagrebu, više je desetljeća proveo na Odsjeku za sociologiju istog sveučilišta gdje postaje redoviti profesor u trajnom zvanju 1997. godine, dakle sa samo 48 godina starosti.

U svoj se Zadar vraća 2010. godine, kada počinje raditi na našem Sveučilištu gdje ostaje do umirovljenja 2019. godine. Predavao je niz kolegija, a spomenut ću one s Odjela za sociologiju: Historijska sociologija, Multietnička društva, Izgradnja teorije u sociologiji i Klasične sociološke teorije kulture, i na prijediplomskom i na diplomskom studiju. Na Međunarodnome združenom doktorskom studiju sociologije regionalnog i lokalnog razvoja držao je kolegij Teorije regionalnog i lokalnog razvoja na nastavi u Hrvatskoj, ali i u Italiji.

Tijekom svoje nastavničke karijere mentorirao je brojne završne i diplomske radove, kao i magistarske radove te više od 10 doktorskih disertacija. Bio je u bezbroj povjerenstava za obranu svih vrsta radova, pa sam ponosna da je moj studij sociologije u Zagrebu završio upravo pred njegovim

povjerenstvom, uz mentora profesora Kalanja.

Profesor Katunarić stručno se savršavao u mnogim zemljama: Kanadi, Austriji, Japanu, Švedskoj, a bio je i dobitnik Fulbrightove stipendije SAD-a, gdje je i predavao. Također je predavao na sveučilištima u Švedskoj, Njemačkoj, Srbiji, Sloveniji, te sudjelovao u međunarodnome diplomskom studiju u Norveškoj, te združenoj diplomskom studiju kulturne sociologije sa sveučilištima iz Brna, Graza, Trenta i, naravno, Zadra.

Dobitnik je važnih priznanja i nagrada:

Ordena Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića za osobite zasluge za kulturu 1998. godine, Državne nagrade Republike Hrvatske za znanstveno djelo u 2003. za knjigu *Sporna zajednica. Novije teorije o naciji i nacionalizmu*,

2009. godine priznanja „Rudi Supek“ za iznimno značajna postignuća, uspjehe i zasluge za razvoj sociologije i Hrvatskog sociološkog društva, kojemu je u jednom mandatu i predsjedavao.

Dobitnik je i Državne nagrade za životno djelo u području društvenih znanosti 2018. godine. Kandidaturu za ovu nagradu smo ponosno istaknuli s našeg Odjela i Sveučilišta.

Profesor Katunarić je sudjelovao u nizu istraživačkih projekata i bio izvjestitelj Vijeća Europe za kulturnu politiku.

Posebno treba izdvojiti njegovo vođenje projekata važnih za hrvatsku kulturu. Riječ je o Nacionalnom izvještaju o kulturnoj politici Republike Hrvatske (1997. – 1999.) i Strategiji kulturnog razvitka Republike Hrvatske (2000. – 2002). Njegova važnost i utjecaj za proučavanje kulturne politike u Hrvatskoj i Europi su nezaobilazni.

Na ovom mjestu moramo spomenuti barem dva znanstvena projekta koja je u razdoblju od 2007. do 2013. financiralo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, iznimno važna za proučavanje socijalnih procesa u Hrvatskoj: prvi projekt *Socijalna integracija i kolektivni identiteti u multietničkim područjima u Hrvatskoj* te drugi *Kulture konzumerizma i održivosti: globalni izazovi sociokulturnom razvoju Republike Hrvatske*.

Napisao je više stotina članaka, dakako na hrvatskome jeziku, ali i na engleskom, francuskom, njemačkom, japanskom, korejskom, makedonskom i slovenskom jeziku. Napisao je više od 20 znanstvenih monografija, knjiga. Posljednjih je godina bio znatno produktivan kada su mu knjige objavljivane u međunarodnom kontekstu.

Spomenut ću samo dva naslova, prevodim s engleskog: *Potruga za liberalno-socijalističkom demokracijom i razvojem – protiv Behemota*, te *Šaputanja muza: umjetnička djela kao vremenski putnici*. Iz ovih je dvaju naslova razvidna njegova životna i profesionalna preokupacija: kako učiniti svijet boljim.

Bio je istinski zabrinut nad sudbinom svijeta koji u ekonomsko-vojnom neksusu nezaustavljivo guta sve elemente ljudskosti. No, u umjetnosti, ljudskoj pristojnosti i toleranciji te svojevrsnom žen-

skom principu vidio je nadu za iskupljenje planete. On je svoje iskupljenje nenametljivo gradio kroz obzirni i ustrajni akademski i javni rad.

Dragi Profesore, nadala sam se i očekivala naše razgovore i Vaša dodatna predavanja u novoj akademskoj godini, no danas govorim na Vašem oproštaju. Ipak, stojim ovdje kao cjelovita osoba i bolja sociologinja zahvaljujući i Vašem znanju, pažnji, razumijevanju i prihvaćanju.

Mene osobno, kao i Sveučilište u Zadru i Odjel za sociologiju, te cijelu društveno-humanističku, ali i širu akademsku zajednicu u Hrvatskoj zadužili ste strpljivo i gotovo nježno, ali svakako trajno.

Dragi Profesore, zbogom i hvala Vam!

Valerija Barada

Održana komemoracija za profesoricu Teodoru Vigato

Dragi kolege, prijatelji, studenti i svi okupljeni, danas smo se okupili kako bismo odali počast profesorici Teodori Vigato, našoj dragoj kolegici, prijateljici i mentorici, koja nas je prerano napustila. Profesorica Vigato bila je posebna osoba, neumorna istraživačica i istinska zaljubljenica u lutkarstvo i scensku umjetnost, kojoj je posvetila svoj profesionalni život na Odjelu za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru.

Njezin rad nije bio samo prenošenje znanja – bio je umjetnost u najdubljem smislu te riječi. Svojom strašću za lutkarstvom, Teodora je unijela život u predmete, u scenu, u učenike, ali i u sve nas koji smo imali čast raditi uz nju. Lutke su, u njezinim rukama, postajale glasnici emocija, nositelji priča i mostovi prema dječjem svijetu mašte. Nije radila samo da bi poučavala, već da bi pokrenula svijet čarolije koji djeci i odraslima omogućava da pogledaju dublje u sebe i u ljepotu koja nas okružuje.

Profesorica Vigato nije bila samo stručnjak u scenskoj umjetnosti; bila je vodič kroz svijet kreativnosti, mašte i izražavanja. Bila je ona vrsta profesora koja studentima otvara horizonte, koji im daje slobodu da sanjaju i stvaraju, uči ih da kroz scenu i lutke izraze ono što možda riječima ne bi mogli. Mnogi su u njezinim satima otkrili ljepotu kazališta, snagu umjetničkog izraza i radost stvaranja. S ljubavlju je prenosila svoje znanje generacijama budućih učitelja i odgojitelja, koji će kroz njezino nasljeđe nastaviti oživljavati dječji svijet mašte i učenja.

Pamtit ćemo Teodoru po njezinoj toplini, po osmijehu koji je uvijek ohrabrivao, i po neiscrpnj kreativnosti kojom je unosila svjetlo u svaki kutak gdje je radila. Bila je i ostat će izvor inspiracije – osoba koja je živjela za umjetnost, ali i za ljude oko sebe, uvijek spremna pomoći, savjetovati i podijeliti svoje vrijeme s onima kojima je bilo potrebno.

Danas se opraštamo od nje, ali njezin duh ostat će s nama. Nastavit će živjeti kroz sve one koji će poučavati, stvarati, sanjati i izražavati se uz lutke i scensku umjetnost koju je toliko voljela. Hvala joj na svim predavanjima, na svakoj čarobnoj sceni koju je stvorila i na svakom trenu strpljenja i ljubavi koje je utkala u naš zajednički put.

Draga Tea, zauvijek ćemo te pamtiti. Hvala ti na svemu.

Maja Cindrić

Govor pri posljednjem ispraćaju mr. sc. Ratka Čorića (1960. – 2024.)

Draga Ratkova obitelji, rodbino i prijatelji, kolege i studenti i ostali prisutni, okupljeni smo ovdje na Ratkovu ispraćaju, nakon Ratkove smrti. O pojmu smrti uopće više smo puta razgovarali, te je smrt jedna od tema koje smo se dotaknuli u jednom od naših najranijih ozbiljnih razgovora. Suočen s nekim tadašnjim egzistencijalnim krizama upitao sam te: „Bojiš li se smrti?“ Odgovorio si mi rezolutno – „Ne! Smrt je neminovna i kao takvu je prihvaćam, te je besmisleno bojati je se. Zadovoljan sam životom i nastojim dobro živjeti dokle moj život traje.“ Stoga ću i ovaj govor posvetiti tvojemu životu, odnosno nekim njegovim segmentima koji su mi bili posebno dojmiljivi i inspirativni i koje ću nastojati predočiti kroz ocrt.

Prvi od tih segmenata je umijeće govorništva i ljubav prema govorništvu. Dar govora smatrao si jednim od temeljnih čovjekovih obilježja, koji je u temelju ljudskoga intelektualnog rasta. Iz takvog odnosa spram govorništvu uvidio sam da nije bitno samo ono što se govori, već i način na koji se govori. To se očitovalo prije svega u tvojim predavanjima, ali i drugim razgovorima u vezi s poslom, kao i često prepričavanima duhovitim anegdotama, oponašanjima osebnih ljudi iz tvojeg života, prenesenim i osobno proživljenim događajima iz ribolova, kao i uobičajenim razgovorima s ljudima u tvojoj svakodnevici. Svaki tvoj razgovor izgledao je kao dobro pripremljen i odmjeran nastup, te je odražavao snažno internaliziranu i razvijenu retoričku vještinu. Ti razgovori bili su ugodni, a takvu narav davala im je jedna specifična nit humora. Humor koji si njegovao nije bio samo vid zabave, već je i odražavao jedan puno dublji odnos prema životu uopće. Slušajući te kada, primjerice, govoriš o doživljajima iz rata, gotovo uvijek si isticao duhovite i zabavne trenutke te bi se stoga dalo naslutiti da je rat nešto zabavno, što on sam po sebi, dakako, nije. No takav vid prisjećanja i predočavanja upućivao je na tvoju osobnu potrebu da se u surovim i suludim vremenima zadrži ljudskost i razum. Upućivao je na jedan duboki pacifizam i nadmoć ljubavi spram života nad kulturom smrti. Isticanje duhovitih anegdota iz surovog vremena također je upućivalo na to da se sjećanje fokusira na ono ugodno, samim time čineći aktualni življeni trenutak ugodnijim. Tvoj odnos spram govoru upućivao je na to da govor nije samo tehničko pitanje, već jednu puno dublju vrednotu u kojoj je sadržan uzor crpljen iz klasične i humanističke kulture, kulture koju si dosljedno ozbiljio u svim segmentima tvoje življene profesionalne i društvene svakodnevice uopće.

Drugi segment tvojeg života koji je svakako potrebno spomenuti je tvoja pedagogija i odnos spram studenata i studentica. U toj pedagogiji ponovno se očitovao humanistički duh. Način na koji si predavao sociologiju odražavao je vrijednosni pristup u kojem je međuljudski odnos nadređen onom proceduralnom i tehničkom, kao i tehnološkom. U tom svijetu posebno me se dojmio duboki odnos poštovanja spram studenata. Bilo ti je iznimno važno održati riječ danu studentima. Govorio si: „Oni poštuju nas, tako i mi moramo poštovati njih.“ Studente nisi poimao kao masu koja se tijekom tvoje

duge predavačke karijere izmjenjuje i prolazi, već kao konkretna živa bića sa svojstvenom individualnošću. Studenti i njihov intelektualni razvoj bili su česta tema naših razgovora, ne samo nakon predavanja, već i u ljetnim trenucima, kada bi se vođeno jednom logikom, koja ti je bila daleka i strana, trebalo odmoriti od posla. To govori o tome da odnos spram studenata nisi shvaćao samo kao posao, već kao nešto u čemu se ozbiljuje jedan prosvjetiteljski ideal, koji si poimao kao bitno nadređen znanstvenim i disciplinarnim stvarnostima. Također, to je upućivalo na to da ideale prosvjetiteljstva samo ne predaješ, već da ih i uistinu dosljedno živiš svjestan svoje ne samo predavačke, didaktičke već i odgojiteljske uloge.

Treći segment tvog života kojemu ću posvetiti najviše pažnje je pojam dokolice, koja je bila iznimno bitna u tvom životu. Bilo bi potpuno neprimjereno na ovom mjestu i u ovom trenutku uopće spominjati dokolicu, ako se ne rastumači njezino poimanje koje je blisko tvom poimanju, a ponovno je inspirirano poimanjima nekih klasičnih i novovjekovnih mislilaca. Dokolicu o kojoj govorim ne treba brkati sa shvaćanjima koja taj pojam tumače kao dokonost ili besposličarenje. Niti s površnim shvaćanjima koja dokolicu vide tek kao odmor ili puko slobodno vrijeme. Dokolicu o kojoj govorim potrebno je shvaćati u prije svega antičkom poimanju riječi *shole*. U poimanju koje taj pojam ne vidi kao slobodno vrijeme, već kao vrijeme slobode, vrijeme u kojem se ozbilji ljudski kreativni potencijal te duhovni i intelektualni rast. Tvoje vrijeme slobode tako je uključivalo čitanje sociološke literature, koja nije izravno povezana s nastavom ili pisanjem radova, već sama po sebi pridonosi općemu intelektualnom razvoju. Razvoju kojega bi onda ponovno promicao i implementirao kroz nastavu. No čitanje je uključivalo i romane ili beletristiku uopće. Drugi bitan segment tvoje dokolice bilo je prijateljstvo i odnos s tebi dragim i bliskim osobama. Tvoj prijateljski krug ljudi nije bio preopsežan, no bio je iznimno trajan i snažan. U jednom si mi razgovoru također naznačio da prijateljstvo poimaš kao bitnu krepost te da prostorna udaljenost s prijateljima nije narušila vrijednost i snagu tvojih prijateljskih odnosa. Iskreno, primijetio sam da te u poznijoj dobi tišti samoća, te da tvoji problemi sa zdravljem imaju većeg utjecaja na tvoju svakodnevnicu. No vidio sam da i u takvim trenucima imaš snažnu obiteljsku i prijateljsku podršku, koja ti uvelike ublažava nedaće.

U dokolici koju si živio, mnogi su, vjerujem pogrešno, vidjeli tek hobije, hedonizam te ovakve ili onakve navike. No smatram da je ispravnije na takvu dokolicu gledati smisleno puno dublje, kao jednu permanentnu težnju k *eudaimoniji*, idealu koji ponovno priziva grčku i antičku tradiciju, odnosno jednu težnju k duševnom miru. Blagostanje kojemu si težio, bilo u osami ili u društvu, nije bilo materijalne naravi. Više sam ga poimao kao odgovor na svijet u kojem živiš i u kojem si uviđao nepravdu. Shvaćao si da je svijet oduvijek takav te da mnoštvo stvari u tom svijetu ne možeš promijeniti. Vjerujem da si, inspiriran stoicima, prihvatio da je mnogo bitnije ispravno se postaviti spram takvog svijeta. No u svemu tome bio je prisutan i jedan bunt. U mnogočemu si bio nekonvencionalan. Iako si govorom i pojavom upućivao na jedan tradicionalni akademski habitus, nisi težio potpunom uklapanju u akademske obrasce, te si u tom segmentu života bio pomalo nekonvencionalan. S druge strane, u Novigradu si, kao skroman i samozatajan, njegovao zajedničarske odnose, koji su ti također

bili iznimno bitni. Rekao si mi jednom prigodom: „Znaš, kad te u Novigradu oslove – ‘Profesore’, ima ti tu zrno ironije, nekad i dva, pa i malo više. Shvatit ćeš. No, nemoj im to zamjeriti. Nema tu zlobe. Navikni se.“ Poučilo me to kako je bitno ostvariti cjeloživotnu sintezu, bez suprotstavljanja različitih sfera življenja, te da je bit dobrog življenja upravo u povezivanju naoko različitih i udaljenih aspekata života. Ta je sinteza, kako sad vidim, bila jako daleko od nekakvog životarenja, i uključivala je konstantnu refleksivnost spram vlastitog života i filozofiju življenja koju bi tek trebalo protumačiti, održavajući na taj način kroz sjećanje tvoj vedri duh i dalje živim.

Mislav Dević

In memoriam Luku Paljetku (1943. – 2024.)

Luko Paljetak rođen je u Dubrovniku 1943. godine gdje je proveo djetinjstvo i ranu mladost. Dubrovnik je nedvojbeno postao i ostao ključno mjesto njegova života i književnog poziva. Ono kratko vrijeme koje nije živio u Dubrovniku, bilo je razdoblje njegova boravka u Zadru – doba kada se formirao i kao pjesnik, prevoditelj, dramaturg, filolog. U Zadru je Paljetak studirao na Filozofskom fakultetu anglistiku i tadašnju jugoslavistiku. Po završetku studija Paljetak se zapošljava kao dramaturg u Kazalištu lutaka Zadar. Tada je napisao i svoje prve drame. Neko vrijeme bio je asistent profesoru Nikoli Ivanišinu, također Dubrovčaninu, na predmetima iz novije hrvatske književnosti. Fakultetska stega nije bila mjera pjesnika, osobito razigranom ludistu, kakav je bio Paljetak. Poslije je ipak doktorirao s temom *Književno djelo Ante Cettinea*. Godine 1978. odlazi s Fakulteta i vraća se u svoj rodni Dubrovnik.

Paljetak svoj dolazak u Zadar, koji je značio odvajanje od Dubrovnika, živopisno je zabilježio u prigodnom tekstu „Sjećanje na moje studentske godine u Zadru od 1964. do 1968.“:

„U Zadar sam došao u jesen 1964. godine. Pratio me moj otac Niko. Cijelo je vrijeme plakao. U Dubrovniku mi nisu htjeli odobriti stipendiju. Nekako nisam bio podoban, premda sam bio jedan od najboljih učenika i u osmogodišnjoj i u srednjoj školi. Mogao sam računati samo na ono malo novca što ga je moj otac nekako uspijevao odvojiti od svoje male mirovine. Bio sam završio petogodišnju Učiteljsku školu (tzv. Preparandiju) u Dubrovniku i dva semestra Pedagoške akademije. Na odlazak na studij odlučio sam se na nagovor svoje prijateljice prof. Ete Rehak i prof. Nikole Ivanišina koji je već radio na Filozofskom fakultetu u Zadru, na Katedri za noviju hrvatsku književnost.

Doći do Zadra autobusom bila je prava 14-satna avantura. Kada se moj otac, sa suzama u očima vratio u Dubrovnik, ostao sam sâm u Zadru, nepoznatom mi gradu koji se sa svojom okolicom odjednom nekako zastrašujuće rasprostro preda mnom, širok i ravan u odnosu na moj zidinama okruženi, zaštićeni, mali Dubrovnik. Prepušten samo sebi našao sam se u gradu koji je s jedne strane gledao na bliske, nepoznate mi otoke ispred njega i na udaljeni velebni Velebit u zaleđu. Prepun neodgovorivih pitanja krenuo sam u novu sredinu, osjećajući duboku tugu protkanu željom da se negdje sakrijem od svega što me čeka, znajući da je to nemoguće. Ono što sam odmah zapazio bila je golema količina otvorenog neba iznad Zadra. Pokrivalo ga je kao beskrajna plava kupola i to me nekako ohrabrilo.“

Otvoreno nebo iznad Zadra za Paljetka se pokazalo poticajnom aumom za sanjarenje. Kako nadalje svjedoči, diplomirao je 1968. godine kao najbolji student Fakulteta, iste godine objavio svoju prvu pjesničku zbirku *Nečastivi iz ruže*.

Gledano iz današnje perspektive, nakon punih pedeset i pet godina od objavljivanja *Nečasti-*

vog iz ruže, Paljetkov opus promatramo kao zaokruženu cjelinu pjesničkog rada i posvećenja. Premda je zamjetan trag ostavio i u drugim žanrovima, osobito u drami i romanu, u filološkim znanostima i esejistici, a o njegovim prevoditeljskim zaslugama da se i ne govori, Paljetak je ipak prije svega – bio i ostao pjesnik. Njegove pjesničke oči, sluh i vizija – utkane su u svako djelo. Nacrti romana o Cvijeti Zuzorić (*Skroviti vrt*) ili Marinu Držiću (*Marin*) već su prije otisnuti kao njihove pjesničke slike u zbirkama *Izbjegle pjesme* i *Pjesni na dubrovačku*. Prevoditeljsko druženje s pjesničkim i književnim genijima poput W. Shakespeara, G. G. Byrona, O. Wildea, E. A. Poea, G. Chaucera, pa i Franceta Prešerna čiji je cjeloviti opus preveo na hrvatski jezik, ali i tolikih drugih, isto su tako zaživjeli u intertekstualnim dijalozima unutar bića njegove poezije. Spomenimo da se uz poeziju Paljetak bavi i slikarstvom, a imao je i nekoliko samostalnih izložaba. Više njegovih pjesničkih knjiga objavljeno je u grafičkim mapama poznatih hrvatskih slikara. Uza sve, uvjereni smo da je njegov „spomenik trajniji od mjedi“ ipak poezija. Prvi izbor i životni put. Stoga ćemo nastojati proniknuti u razigrane varijacije Paljetkova pjesništva, od radosnoga i razigranoga mladenačkog pjeva do „bijelih tama“ njegove osamljeničke, kasne lirike.

Ruže i ptice na bijeloj podlozi stiha

Godina 1968. osim što je bila prijelomna za svijet, pokazala se izrazito važnom za hrvatsku kulturu i hrvatsku poeziju. Zahvaljujući Paljetkovoju zbirci *Nečastivi iz ruže*, može se reći da tom godinom u hrvatskom pjesništvu počinje postmoderna. I to upravo u Zadru.

Prva Paljetkova zbirka obilježena je igrom i idejom bijega od zbilje, odnosno potpunog negiranja dimenzije vremena. On svoj poetski svijet smješta u imaginarne prostore trubadurskih vremena te ih sinkronizira s vlastitom zbiljom, na tematskoj se razini vraćajući u svjetove vitezova i gospa. Međutim, povratak tradiciji zamjetan je i na razini stiha. On u *Nečastivom iz ruže* implementira vezani stih, četrnaesterce raspoređene u sestine što obiluju pjesničkim, osobito zvukovnim figurama. I Tonko Maroević u knjizi izabranih Paljetkovih pjesama – *Bijela tama* – upućuje na njezin položaj „postmoderne prije postmoderene“. Kada je 1995. godine Luko Paljetak objavio svoju iznimnu i tada po svemu drukčiju zbirku za koju je ovjenčan *Goranovim vijencem* 1995. godine – *Singerica pod snijegom* – u *Vjesniku* objavljuje intervju s Brankom Džebić pod naslovom „Singer koji pjeva“. Tu je Paljetak s popriličnim vremenskim odmakom prvi put sâm progovorio o svojoj prvoj zbirci, kako je nastala i koliko je utjecala, ali i uvjetovala, njegovu daljnu poetiku. Svjedoči kako je predosluhnuo bilo vremena svojim prirođenim pjesničkim darom i željom za samodisciplinom:

„U počecima, u mladenačkoj razbarušenosti, kada nisam znao kako pisati, nedostajala mi je disciplina. Na sreću, uspio sam na vrijeme shvatiti da je moj nedostatak u činjenici da je moja mašta neorganizirana, da se ona hvata svakog predmeta i da je to nešto unutar nje same razorno.

Kada sam istu pjesmu koju sam dan ranije napisao u nevezanu stihu, sada pokušao napisati u novom obliku, shvatio sam da sam postao bolji. Iz vlastite pjesme koja se dovela u red i počela eufonično govoriti za mene, počeo sam učiti vlastitu disciplinu. Okrenuo sam se onda svim oblicima vezane poezije, jer sam htio zanatski sve o njoj naučiti. Uspjeh dugujem prirodi, koja me je obdarila savršenim sluhom, pogotovo za ritam, pa tako dok pišem ne moram misliti na ritam, stope i sve ono što bi me omelo u procesu stvaranja. Tako je nastala prva knjiga pjesama, koja je tada kada se pojavila bila vrlo anakrona, zapravo zastrašujuće anakrona za mladog pjesnika koji je htio na taj način naprijed.

No bio sam tvrdoglav, ne zato što sam ja po prirodi tvrdoglav, ali naprosto nisam znao ni htio drukčije, a natrag više nisam mogao u nešto što sam smatrao da ne poznam i ne znam. Morao sam na taj način dalje, vjerujući da će neki dobri vjetrovi, dobre muze poezije učiniti nešto i za pjesnika koji se drznuo pjevati malo drukčije. Imao sam sreću, vrijeme i ovo naše stoljeće, ukusi koji su se mijenjali radili su i za mene, s onim što smo kasnije nazvali postmodernizmom ponovno su se vratile te iste teme i briga za oblik.“ (Paljetak, 1995: 17)

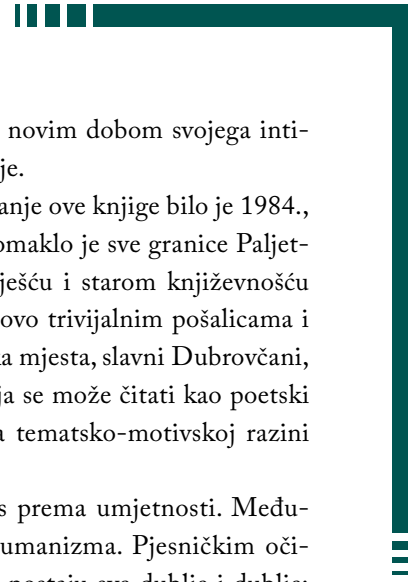
Nakon zbirke čiji su dominantni motivi ptice i ruže u imaginarnim pejzažima, ubrzo slijede Paljetkova nova poetska ostvarenja – zbirke *Kockice za staru damu* i *Ljubičaste kiše*.

Ljubičaste kiše iskorak su u nešto novo. Knjiga *Ljubičaste kiše* objavljena u Biblioteci Razlog 1973. godine, knjiga je ljubavne lirike obojene egzistencijalnom tjeskobom. Ako su njegove intimne prostore ljubavi i pjevanja u ranijim zbirkama zauzimali trubadurski likovi, pejzaži ispunjeni radosnim pjevom ptica i ljepotom ruža, sada se njegova ljubav iskazuje težinom i tamom mora.

Drukčijeg Paljetka, međutim, čitamo u zbirkama *Ludo pjevanje u planinama* i *Noćni lov*. Premda na stilskoj razini i dalje njeguje zatvorenu formu, sa svojom tipičnom ludičkom figurom opkoračenja on se sve više zatvara u svoj intimni svijet nutrine. *Ludo pjevanje u planinama* iz 1978. i *Noćni lov* iz 1981. godine kao da su odškrinuli prostore bjeline za buduće zbirke osamljenosti poput *Singerice pod snijegom* iz 1994. godine ili još kasnijih *Koljenskih otoka* iz 2003. godine. Ove zbirke nastaju i u godinama velikih odluka i promjena za pjesnika. Trajno napušta Zadar da bi se za stalno vratio u svoj Dubrovnik.

Nova faza Paljetkova pjeva u suglasju je s novom fazom hrvatske povijesti, društva i kulture. Nakon iskustva razaranja Dubrovnika, pjesnik više nije mogao biti isti. Napad na Dubrovnik Paljetka je zatekao u Ljubljani gdje ostaje u progonstvu i piše svoju antiratnu zbirku *Izbjegle pjesme / Ubežni pesme*.

Uz *Izbjegle pjesme*, Paljetkov su opus devedesetih obilježile dvije potpuno različite pjesničke zbirke. Riječ je o *Pjesnima na dubrovačku* i *Singerici pod snijegom*. Dakako, ovo nisu i jedine zbirke objavljene tih godina. Međutim, i *Pjesni na dubrovačku* i *Singerica pod snijegom*, svaka na svoj način prikazuje nam Paljetkovu pjesničku originalnost, inventivnost i tematsku otvorenost.

Singerica pod snijegom Paljetkov je tihi obračun s novim dobom – novim dobom svojega intimnog života, ali i novim dobom kulture, društva, konačno i generacije.

No, s druge strane *Pjesni na dubrovačku* posve su drukčije. Prvo izdanje ove knjige bilo je 1984., drugo 1990., a konačno dopunjeno 1997. godine. Potonje izdanje pomaklo je sve granice Paljetkova ludizma. Paljetak u intertekstualnu igru s dubrovačkom poviješću i starom književnošću ulazi promišljeno i ciljano, zadire u različite tematske razine, te gotovo trivijalnim pošalicama i doskočicama tematizira dubrovačku baštinu (arhitektura grada, tipska mjesta, slavni Dubrovčani, starija dubrovačka književnost...). *Pjesni na dubrovačku* knjiga je koja se može čitati kao poetski leksikon Dubrovnika. Nevjerojatnom lakoćom Paljetak je uspio na tematsko-motivskoj razini postmodernistički izjednačiti visoko s niskim.

Novo tisućljeće nije donijelo samo nove teme, nego i nov odnos prema umjetnosti. Međutim, Paljetak ne odustaje ni od svojeg ludizma, a niti od svojeg humanizma. Pjesničkim očima promatra svijet, a metaforično bismo mogli reći da njegove oči postaju sve dublje i dublje; takvima ih čini njegov bolni pjev, prostrane bjeline osamljenosti. U novom tisućljeću, 2003. godine, objavljuje zbirku *Koljenski otoci*. To je knjiga koja „dokumentira“ bijeg od samog sebe u virtualne, izmaštane prostore *Koljenskih otoka*. Paljetak na samom početku zbirke čitateljima nudi zamišljenu kartu *Koljenskih otoka* koje je otkrio drevni moreplovac Lulo de Nicq. Jasno je da je u moreplovčevu imenu skriveno ime samog pjesnika, a Koljenski su otoci, dakako, plod njegove imaginacije.

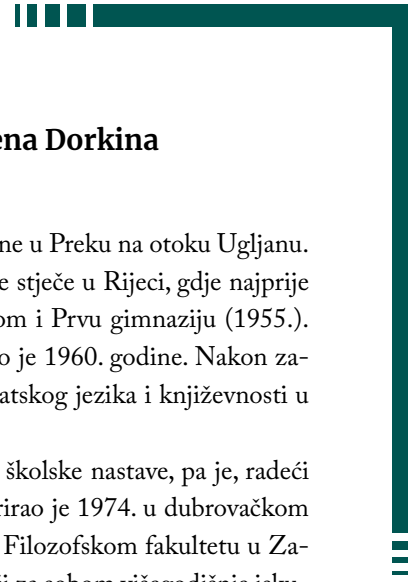
Posljednja pjesnička knjiga koja sublimira sve Paljetkove osamljeničke bjeline, pjesnička je zbirka *Nakupine*. Objavljena je u Zadru, gdje je davne 1968. godine ispod otvorenog neba pjesnik krenuo u osvajanje svijeta riječima, slikama, glazbom. Dakle, točno nakon pedeset godina, 2018. godine, Paljetak objavljuje zbirku *Nakupine*. U ovoj zbirci tako nailazimo na njegovu prvotnu temu „rasapa tijela“ koja je u odnosu starog i novog Paljetka kao odnos vitalističke razigranosti prema egzistencijalnoj upitanosti. I u nekim drugim pjesmama primjetna je intertekstualna igra s *Nečastivim iz ruže* (npr. stihovi „... ocat / pristaje ruži bolje od rose“). U zbirci je naznačena stalna autoreferencijalna dimenzija otvorenog pitanja o sudbini pjesnika. Vrijeme više ne podliježe njegovu pjesničkom sinkroniziranju, nego relativiziranju. Pjesme iz zbirke *Nakupine* izriču naizgled jednostavnu i temeljnu istinu o paradoksu ljudskog postojanja – nakon što čovjek sve više svijet zauzima svojim godinama, djecom, stvarima, životom, to je sve manje u njemu. Stoga zbirka *Nakupine* iskoračuje dalje od svih njegovih drugih osamljeničkih knjiga, iskoračuje u spoznaju ne samo prolaznosti nego i u veliku spoznaju neposjedovanja.

Životni put pjesnika put je povlačenja od svijeta da bi se svijetu dao. Otuda možda i stalna Paljetkova figura opkoračenja, što se poput uvezanih valova vezuje s harmonično usloženim dubrovačkim zidinama. Pjesnik, međutim, nikada do kraja nije zadovoljan, on uvijek želi nešto novo. Pa je tako u toj razigranoj želji traženja, Paljetak više puta postigao bitnu novost u hrvatskom

pjesništvu, izvan škola i teoretskih ideologija. Ideje, eksperimenti, ludičke provokacije – ostvario je sam u dubrovačkoj bjelini radne sobe, svoje velike radionice riječi, s ponekim zasanjanim pogledom na otvorenu kupolu zadarskog neba.

Napomena: Tekst je skraćena i prilagođena inačica eseja „Dubrovnik na bijeloj podlozi ruža“ objavljenog u časopisu Forum (Zagreb, broj 1–3, god. LXII (2023.), str. 197–224).

Sanja Knežević

Održana komemoracija za profesora Mladena Dorkina

Sveučilišni profesor Mladen Dorkin rođen je 30. prosinca 1931. godine u Preku na otoku Ugljanu. U rodnom mjestu pohađa osnovnu školu, a srednjoškolsko obrazovanje stječe u Rijeci, gdje najprije završava Industrijsku školu (1950.), pa Tehničku školu (1954.), a potom i Prvu gimnaziju (1955.). Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu studira jugoslavistiku; diplomirao je 1960. godine. Nakon završetka studija dvadesetak godina radi kao srednjoškolski profesor hrvatskog jezika i književnosti u Ekonomskoj školi u Zadru.

Njegov stručni interes nije se, međutim, zadržao samo u granicama školske nastave, pa je, radeći u školi, završio magisterij i doktorat iz hrvatske književnosti – magistrirao je 1974. u dubrovačkom Centru za postdiplomski studij Sveučilišta u Zagrebu, a doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1979. godine. Stekavši doktorat iz hrvatske književnosti, a imajući za sobom višegodišnje iskustvo u nastavi, s punom kompetencijom počeo je 1979. godine, kao uposlenik Filozofskog fakulteta u Zadru, na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost predavati Metodiku nastave književnosti; najprije kao predavač, potom u znanstveno-nastavnom zvanju docenta, od 1987. izvanrednog profesora, a od 1998. redovitog profesora.

Tijekom dvaju desetljeća rada na Filozofskom fakultetu u Zadru profesor je Dorkin, uz nastavnu i znanstvenu aktivnost, bio uključen i u druga područja sveučilišnog rada – bio je predstojnik Odsjeka za hrvatski jezik i književnost, potom i pročelnik Zavoda za slavistiku, a u jednom mandatnom razdoblju bio je i prodekan Filozofskog fakulteta u Zadru.

Profesor Mladen Dorkin autor je zapaženih književno-povijesnih knjiga o hrvatskoj modernoj lirici, a osobito su mu važne teme – Kranjčević, Matoš, Vidrić, Nazor. Također, mnogo je pisao o zadarskoj književnoj periodici, specifičirajući uvijek njihov književni doprinos te širu nacionalnu kontekstualizaciju. Kao rođeni čakavac, kojemu je urođen senzibilitet za mekoću i ljepotu jezika, profesor Dorkin nije mogao neosjetljivo proći pokraj suvremene dijalektne produkcije pa u tom smislu zasebnu cjelinu njegovih radova čine eseji o pjesnicima vlastitog zavičaja. Profesor Dorkin pokazao je interes za noviju hrvatsku književnost, osobito za razdoblje moderne kao i bogatu zadarsku književnu periodiku ovog doba.

Mladen Dorkin bio je dugogodišnji član Matice hrvatske. Nakon umirovljenja na Sveučilištu u Zadru, u Matici je bio sve aktivniji. Pisao je i objavljiivao. U Matici hrvatskoj promovirao je i svoju zadnju knjigu *Ogledi, interpretacije* u 91. godini života. Za zadarsku kulturu to je bilo uistinu slavlje života i vjere u umjetnost.

Sanja Knežević

